

NATO

En studie av förhållandet mellan NATO:s policy
och teorin om rättfärdigat krig

Karolina Henricson

1989-12-27

Mänskliga Rättigheter

Vårterminen 2010

MRSG20

Handledare: LLM, doktorand Matilda Arvidsson

Sammanfattning

Syftet med den här uppsatsen är att undersöka hur The North Atlantic Treaty Organization's (NATO:s) policydokument förhåller sig till *jus ad bellum* som det formuleras i teorin om rättfärdigat krig. Då den moderna folkrätten inte verkar ta upp all krigsföring som förs idag har de teologisk-etiska argumenten kommit tillbaka. Detta har lett till att den här uppsatsen är utformad som den är.

Utifrån kartläggningen av det empiriska materialet bygger analysen på en komparativ studie av teorin om rättfärdigat krig och två av de mest fundamentala dokument som beskriver NATO:s policy. Uppsatsens slutsatser är att NATO i sina policydokument har en tendens att hamna utanför folkrätten i sina möjliggöranden till våldsanvändning, och de verkar föra en argumentation som kan liknas vid den Walzer för inom teorin om rättfärdigat krig. För att NATO inte ska statuera ett exempel på använda våld när de vill är det möjligt att tänka sig att NATO har inspirerats av teorin om rättfärdigat krig i sin etiska linje kring våldsanvändning.

Innehållsförteckning

1 Förkortningar	4
2 Inledning	5
2.1 Syfte och Frågeställning	5
2.2 Teori, material och avgränsningar	6
2.3 Metod	6
2.4 Tidigare forskning	7
3 Den folkrättsliga regleringen av våld	8
4 Teorin om rättfärdigt krig	7
4.1 Jus ad bellum	9
4.1.1 Självförsvarsrätten	10
4.1.2 Anticipatoriskt självförsvar	10
4.1.3 Humanitär intervention	11
4.1.4 Nationellt självbestämmande	12
5 Empiriskt material	12
5.1 The North Atlantic Treaty	12
5.2 The Alliance's Strategic Concept	13
6 Analys av det empiriska materialet	15
6.1 North Atlantic Treaty	15
6.2 Alliance's Strategic Concept	17
7 Slutsatser och diskussion	20
Litteraturlista	23

1 Förkortningar

ASC	The Alliance's Strategic Concept
FN	Förenta Nationerna
NAT	The North Atlantic Treaty
NATO	The North Atlantic Treaty Organization

2 Inledning

Den folkrättsliga regleringen av våld är mycket strikt begränsad, och ger inte utrymme för våldsanvändning som kan rättfärdigas med en etisk och moralisk argumentation (FN-stadgan, kap 7). Detta kan ha gett upphov till en annan syn på rättfärdigad våldsanvändning som visserligen inte är legal, men anses vara legitim (Orford, Anne, *Reading Humanitarian Intervention*, 2008: 4-6). The North Atlantic Treaty Organization (NATO) är en organisation som har använt våld som i praktiken kan vara förenligt med denna form av legitima våldsanvändning, då alliansens militära interventioner i Jugoslavien har av många rättfärdigats på grund av den humanitära dimensionen. Den moderna folkrätten verkar således inte alltid räckta till för att legitimera krig som moraliska sätt kan vara rättfärdiga (Orford, 2008:4). Därför är syftet med den här uppsatsen att förstå hur inkorporerad teorin om rättfärdigat krig är i NATO:s policy dokument. Då teorin om rättfärdigat krig har haft mycket inflytande på folkrätten skulle den kanske kunna ses som ett annat sätt att rättfärdiga militär våldsanvändning eftersom den ofta refererar till en mer moralisk argumentation (Walzer, Michael, *Arguing About War*, 2004: x och xi). Jag ämnar visserligen inte att täcka in frågeställningen hur NATO:s policy förhåller sig till alliansens praktiska våldsanvändning, men det är ändå viktigt att poängtera att det kan konstateras att NATO generellt sett tycks hålla sig till sina egna stadgor och policy dokument i denna fråga (The Alliance's Strategic Concept (ASC), artikel 47-53).

2.1 Syfte och Frågeställning

Då den moderna folkrätten inte diskuterar krigsföring utifrån en moralisk argumentation, verkar de teologisk-etiska argumenten som finns inom teorin om rättfärdigat krig ha kommit tillbaka. Det leder till syftet med den här uppsatsen som är att se hur inkorporerat teorin om rättfärdigat krig är i NATO:s policy. Uppsatsen behandlar följande huvudfråga:

Hur ser Natos policydokument ut i förhållande till *jus ad bellum* så som det formuleras i traditionen för teorin om rättfärdigat krig?

Med underfrågor:

Hur inkorporerad är *jus ad bellum* i *The North Atlantic Treaty* från 1949?

Hur inkorporerad är *jus ad bellum* i *The Alliance's Strategic Concept* från 1999?

2.2 Teori, material och avgränsningar

Jag har valt att använda mig av teorin om rättfärdigt krig som kan beskrivas som ett fält av teoretiserande som kritiserar krigsföring utifrån en etisk och moralisk argumentation. Teorin om rättfärdigt krig handlar inte om att förbjuda krig, utan snarare om att anlägga en kritisk aspekt i förhållande till syftet, orsakerna och den specifika våldsanvändningen.

Det finns två huvudinriktningar inom teorin om rättfärdigt krig: En naturrättslig teologisk-etisk och en rättspositivistisk som korresponderar med det folkrättsliga fältet. Jag har valt att rikta in mig på den rättspositivistiska då den är mest relevant i förhållande till min huvudfråga och för att jag inte vill komma alltför långt ifrån folkrätten. Jag har valt att använda Michael Walzers som huvudkälla till teorin om rättfärdigt krig. Walzer är en av de ledande inom politisk filosofi och har skrivit två böcker som jag har baserat min analys på: *Just and Unjust Wars* (1977) och *Arguing About War* (2004). Han framhåller vikten av att föra en moralisk krigsföring både, före, i och efter krig och förklarar vad detta innebär.

Jag har också använt mig av Karin Aggestams bok *(O)Rättfärdiga Krig* (2004). Aggestams text är en introduktion till teorin om rättfärdigt krig och fungerar som en referensram till Walzers specifika formulering av teorin.

För att förstå hur NATO rättfärdigar våldsanvändande har jag valt ett empiriskt material som består av två av NATO:s mest centrala policydokument: *The North Atlantic Treaty* (NAT) från 1949 och *The Alliance's Strategic Concept* (ASC) från 1999. NAT är det första och mest centrala för förståelsen av organisationens policy vilken kommande dokument utgår ifrån. ASC skapades i syfte att ge en översikt över alliansens syfte och dess mest fundamentala säkerhetsuppgifter från 1999. Traktatet utrustar organisationen inför säkerhetsutmaningar och förklarar dess framtida politiska och militära utveckling. Dokumenten är hämtade från NATO:s officiella hemsida www.nato.int.

2.3 Metod

I användandet av metod har jag inspirerats av Anne Orford och hennes bok *Reading Humanitarian Intervention*. Orford har gjort en motläsning av juridiska dokument, vilket jag även gör i den här uppsatsen. En motläsning definierar hon som ”*reading legal texts in ways that such texts were generically and institutionally never meant to be read*” (Orford, 2008: 38).

Metodologiskt har jag lagt upp arbetet på så vis att jag först har kartlagt mitt empiriska material då jag har valt de policydokument som jag har ansett varit mest fundamentala för NATO:s policy under 2000-talet. Sedan har jag gått igenom mitt empiriska material, det vill säga policydokumenten. I redovisningen av dokumenten har jag till största del fokuserat på artiklar som ger uttryck för när möjlighet till militär våldsanvändning ges. För att uppsatsen inte ska uppfattas som vinklad har jag även gjort en mycket kort redovisning av artiklar som är mindre relevanta för min frågeställning. Dokumenten är hämtade från NATO:s officiella hemsida www.nato.int.

Jag har sedan sammanfattat Walzers formulering av teorin om rättfärdigat krig. Här har jag fokuserat på *jus ad bellum*, rätten till krig, och vilka omständigheter och orsaker Walzer ställer upp för *jus ad bellum* ska uppnås.

Jag har sedan gjort en textanalys med inriktning på idé och ideologianalys av det empiriska materialet. Idé och ideologianalys är en form av analys som ofta används när man har en policy som empiriskt material (Bergström, Göran och Boréus, Kristina, *Textens mening och makt*, 2000: 18-19). Analysdelen består av en komparativ studie mellan NATO:s policy och teorin om rättfärdigat krig med fokus på *jus ad bellum*. Uppsatsen har genomgående haft en hermeneutisk utgångspunkt. Det betyder att det har varit centralt att få en förståelse för och kunna tolka det jag analyserar (Kjorup, Soren, *Människovetenskaperna*, 1999: 250). Det bör också nämnas att jag konstant har valt att referera till FN-stadgan och folkrätten, för att ge läsaren en relevant utgångspunkt.

2.4 Tidigare forskning

Ända sedan NATO först använde militära insatser har det debatterats om hur den krigsföring NATO för förhåller sig till folkrätten. Vid alla NATO:s militära våldsanvändningar har det ifrågasatts huruvida de hade rätt att intervensera och hur den specifika våldsanvändningen har förhållit sig till humanitärrätten. Till exempel var de militära interventionerna i forna Jugoslavien inte auktoriserade av FN:s säkerhetsråd och därmed inte folkrättsligt legala (Orford, 2004: 4-5). Orford analyserar om den NATO-ledda interventionen i Kosovo:

The enthusiastic embrace of multilateral intervention has extended in some quarters to support of military action undertaken by regional organisations

without Security Council authorisation, most notably in the case of NATO action taken over Kosovo during 1999 (Orford, 2004: 4-5).

Detta tycks vara den allmänna uppfattningen bland folkrättsexperter.

Forskning kring NATO:s policy tycks inte vara lika återkommande som den om dess agerande. Ove Brings, med många fler folkrättares, uppfattning tycks vara att *The North Atlantic Treaty* från 1949 är anpassad till FN-stadgan (Bring, 2009:160).

3 Den folkrättsliga regleringen av våld

Enligt artikel 2:4 i FN-stadgan innehar FN internationellt våldsmonopol. Artikelns formulering ger att förbud mot hot om och bruk av våld i de mellanstatliga relationerna (FN-stadgan, art. 2:4). Tolkningen av FN-stadgan kan dock ge olika definitioner av hur strikt FN:s våldsmonopol egentligen är. Majoriteten av FN:s medlemsstater hävdar att våldsförbudet ska tolkas extensivt. En extensiv tolkning av FN-stadgans artikel 2:4 ger ett i stort sett absolut vålds- och aggressionsförbud i det internationella samhället. Två undantag finns dock, staters rätt till självförsvar i enlighet med FN-stadgans artikel 51 och säkerhetsrådets rätt att i enlighet med FN-stadgans kapitel 7 sanktionera väpnat våld för att upprätthålla internationell fred och säkerhet (Bring, 2004: 72-73 och FN-stadgan kap 7).

Oavsett om tolkningen av våldsförbudet görs restriktivt eller extensivt, är det klart att man måste läsa FN-stadgan som en helhet. Detta gör att unilateral våldsanvändning eller kollektiv våldsanvändning som inte har sanktionerats av FN alltid är oförenlig med FN:s ändamål, såvida det inte rör sig om självförsvar enligt artikel 51 (Bring, 2004: 74).

4 Teorin om rättfärdigt krig

Syftet med teorin om rättfärdigt krig är att förhindra uppkomsten av krig och att motivera stater till att lösa tvister genom andra medel. Teorin betonar också staters ansvar att skydda och försvara sina medborgare och att värna om rättvisan, vilket i extrema fall kan kräva militärt våld (Aggestam, 2004: 20). Inom Walzers formulering av teorin om rättfärdigt krig ska den också hjälpa att göra distinktioner, att förbereda för politiska beslutstaganden eller att stödja beslut om krig och i krig (Walzer, 1977: xii).

Det finns ingen universell konsensus om vad ett rättfärdigt krig är (Aggestam, 2004: 11). Rent folkrättsligt råder det allmänt våldsförbud i det internationella samhället (Bring, 2004: 72-73). Walzer utgår genom hela sin formulering av teorin om rättfärdigt krig från att världen består av en moralisk verklighet i vilken alla människor handlar. Språket man använder för att på olika sätt rättfärdiga eller orättfärdiga krig och konflikter reflekterar den moraliska värld som vi lever i och är ett uttryck för teorin om rättfärdigt krig (Walzer, 1977: 20). Militär strategi utgör även det en del av det språk som används för att rättfärdiga och orättfärdiga krig (Walzer, 1977: 13).

Inom teorin om rättfärdigt krig görs en distinktion mellan begreppen *jus ad bellum* och *jus in bello*. *Jus ad bellum* är den teoretiska inriktningen som anger orsaker och omständigheter som kan rättfärdiga krig. *Jus in bello* diskuterar hur krig ska föras (Aggestam, 2004: 20).

4.1 Jus ad bellum

Precis som i folkrätten utgår teorin om rättfärdigt krig huvudsakligen från de två första våldsanvändningarna för att avgöra vad som är legitim militär våldsanvändning. På senare tid har dock intentionen att återställa ordning och skapa fred betonats starkt (Aggestam, 2004: 182). I sina förklaringar till varför vissa militära våldsanvändningar som stater utför är legitima drar Walzer ofta paralleller mellan det nationella och det internationella samhället (Walzer, 1977: 52).

Walzer sätter upp fyra omständigheter som kan legitimera/rättfärdiga *jus ad bellum*: självförsvarsrätten, rätten till anticipatoriskt självförsvar, humanitär intervention och nationellt självbestämmande. Utöver detta krävs även; rättfärdig intention och orsak, beslut om krig måste ske av en legitim auktoritet, att det finns en rimlig chans att lyckas i krig, och att alla fredliga alternativ ska vara uttömda och krig därmed den slutliga utvägen (Walzer, 1977: 90 och Aggestam, 2004: 20). Rimlig chans att lyckas och krig som sista utväg utgör inte de mest centrala delarna i det avgörande beslutstagandet och utgör därför inte en central del av Walzers formulering (Walzer, 1977: xiii). Båda delar verkar också vara problematiska att definiera då Walzer menar att man inte kan veta exakt när man har uttömt alla fredliga alternativ, och hur kan man mäta ett värde i människoliv jämfört med till exempel ett lands självständighet (Walzer, 1977: xvi). När det kommer till rättfärdig intention och orsak menar Walzer att politiska och moraliska motiv, så kallade blandade motiv, alltid kommer att spela en roll- även i rättfärdiga krig. Han beskriver en absolut god vilja som en politisk illusion (Walzer, 1977: xviii). Flera motiv utgör endast problem för rättfärdigandet av den militära

våldsanvändningen då de utvidgar och förlänger de övriga moraliska gränser som utgör ett rättfärdigt krig. Därför menar Walzer att man kan stödja de våldsanvändningar som är inom de moraliska gränserna samtidigt som man opponerar sig mot de övriga motiver som har vid krigsföring (Walzer, 1977: xix).

4.1.1 Självförsvarsrätten

Enligt Walzer uppkommer rätten till självförsvar då en stat fallit offer för aggression. Aggression definieras han som brott mot freden, när en stat genom att bryta freden gör våld på en annan stats territoriella integritet eller politiska suveränitet. (Walzer, 1977: 51-52). Aggression utgör alltså ett hot mot en stats territoriella integritet och politiska suveränitet. (Walzer, 1977: 53) Självförsvarsrätten finns också i folkrätten, där aggression är olagligt och definieras som olaglig våldsanvändning (FN- stadgan, artikel 51 och FN- stadgan, kap 7).

Individens rättigheter och det individerna tillsammans har skapat sammanfattas av Walzer som territoriell integritet och politisk suveränitet. Så när en stat faller offer för aggression är det direkt individerna som drabbas. Enligt Walzer är det faktum att det är individerna i ett samhälle och det de har skapat som hotas vid aggression som rättfärdigar individuellt självförsvar (Walzer, 1977: 51-63).

Walzer liknar det internationella samhället vid det nationella samhället i sin förklaring till den kollektiva självförsvarsrätten. Precis som det nationella samhället består det internationella samhället av medlemmar. Medlemmarna är stater. Men det internationella samhället är inte lika stabilt som det nationella, då det inte existerar någon enskild auktoritet. Så när en konflikt, eller aggression, uppkommer är det något som enligt Walzer kan hota hela det internationella samhället och inte bara de omedelbart berörda parterna. Detta rättfärdigar enligt Walzer kollektivt självförsvar (Walzer, 1977: 51-63).

Walzer ser inte självförsvar efter aggression som en rättighet, utan snarare som en skyldighet en stat har mot det internationella samhället (Walzer, 1977: 51-63).

4.1.2 Anticipatoriskt självförsvar

Ibland räcker det med att en stat anser att en annan stat har onda avsikter snarare än att direkta handlingar har utförts för att självförsvarsrätten ska vara applicerbar (Aggestam, 2004: 100). Walzer förklarar anticipatoriskt självförsvar som ett sätt att bibehålla balansen i det internationella samhället (Walzer, 1977: 76).

Anticipatoriskt självförsvar kan orsaka fler krig än vad att vänta ut fienden skulle orsaka eftersom det är problematiskt att avgöra och definiera en annans egentliga avsikter och framtida handlingar (Aggestam, 2004: 16). Aggestam och Walzer gör en distinktion mellan anticipatoriskt självförsvar och preventivt självförsvar. Anticipatoriskt självförsvar syftar på trovärdiga och direkta hot, medan preventivt självförsvar bygger på misstankar om förväntade framtida hot. Preventivt självförsvar är alltså mer spekulativt och således svårare att rättfärdiga (Aggestam, 2004: 143, Walzer 1977: 94). Det är med den bakgrunden som Walzer sätter upp tre kriterier som bör vara uppfyllda för att anticipatoriskt självförsvar ska vara rättfärdigt:

1. fienden har en manifest intention att göra skada,
2. fienden gör aktiva militära förberedelser, och
3. situationen förvärras betydligt om man väntar med en militär attack (Walzer, 1977: 88).

4.1.3 Humanitär intervention

Folkrättsligt definieras humanitär intervention som en väpnad intervention i syfte att skydda mänskliga rättigheter och på senare tid också demokrati som går i konflikt med de styrande i landet där interventionen sker. De flesta interventioner som har kallats "humanitära" följer inte den folkrättsliga regleringen av våld (FN-stadgan, kap 7; Orford, 2003: 2-4). Men Walzer ställer upp humanitär intervention som en legitim form av våldsanvändning inom teorin om rättfärdigt krig. Walzer klassificerar inte intervention som en olaglig handling så länge den sker av de rätta, moraliska och humanitära, anledningarna (Walzer, 1977: 90).

En humanitär intervention kan inte rättfärdigas för att skapa eller upprätthålla demokrati, ekonomisk rättvisa eller av andra politiska syften. Syftet med humanitär intervention skall endast vara att sätta stopp för grava brott mot de mänskliga rättigheterna (Walzer, 2004: 69).

Aggestam ställer upp tre principer som ska gälla vid humanitär intervention för att den ska vara legitim: (a) rättfärdig orsak, (b) militärt våld som sista utväg, (c) krigföring i proportion till det angrepp som skett och (d) sannolikhet att en militär intervention får ett positivt humanitärt resultat (Aggestam, 2004:15).

4.1.4 Nationellt självbestämmande

Inom teorin om rättfärdigat krig har grupper rätt att använda våld för att uppnå självbestämmande (Aggestam, 2004: 105). Walzer ser rätten till nationellt självbestämmande som en inomstatlig kamp som för bästa resultat bör utkämpas av statens egna medborgare. Externa parter bör inte intervensera (Walzer, 1977:89). Walzer beskriver hur den politiska suveräniteten och territoriella integriteten är ett uttryck för statens medborgare och dess intressen (Walzer, 1977: 51-63). Om staten de facto utgör ett hot mot medborgarna, som den egentligen ska skydda, kan dock våld mot staten vara rättfärdigat (Aggestam, 2004: 112).

5 Empiriskt material

Det empiriska material som kommer att presenteras här är de två dokument som speglar NATO:s politiska och militära syfte under 2000-talet. Det är alltså här som vi kan följa vilka grundläggande argument som NATO använder för att legitimera militär aktion. Det första av de två är *The North Atlantic Treaty* (NAT), som genom sin artikel 5 utgör kärnan i alliansen. Traktatet trädde i kraft 24 augusti 1949. Alla NATO:s efterföljande dokument har sin utgångspunkt i detta traktat. Det andra dokumentet som kommer att presenteras är *The Alliance's Strategic Concept* (ASC). Det är en strategisk plan för att möta de strategiska och militära förändringar som skett under 1990-talet.

5.1 The North Atlantic Treaty

Den mest centrala artikeln i NAT är artikel 5. Alla medlemsstater är enligt artikel 5 överens om att en väpnad attack mot en eller flera av parterna till traktatet betraktas som en attack mot samtliga medlemsstater. Om en sådan attack förekommer ska alla medlemsstater, genom den individuella och kollektiva rätt till självförsvar som förespråkas i FN- stadgans artikel 51, undsätta det eller de attackerade staterna. Parterna ska, tillsammans eller individuellt, använda sig av de medel som anses nödvändiga för att återställa och bibehålla säkerheten i alliansen. De medel som tas till ska upphöra då FN:s säkerhetsråd har tagit till de medel som är nödvändiga för att återbringa internationell fred och säkerhet (NAT, art 5).

Själva kärnan i NAT utgår alltså från FN-stadgans individuella och kollektiva självförsvarsrätt. Att medlemsstaternas våldsanvändning ska upphöra då FN:s säkerhetsråd vidtar adekvata åtgärder, så även där är FN och den FN-sanktionerade folkrätten

utgångspunkt. Men, man kan samtidigt se att NATO som utgångspunkt har som syfte att agera militärt utan att invänta FN:s säkerhetsråd.

Preamblen till NAT bekräftar NATO:s tro på syftet och de principer som FN-stadgan representerar och en önskan om att leva i fred med alla stater och folk. NATO:s strävan uttrycks där som en vilja att främja stabilitet och välfärd inom alliansen genom ett kollektivt försvar för att bevara fred och säkerhet (NAT, preambel). NAT ska inte på något sätt påverka de rättigheter och skyldigheter som finns i FN-stadgan. Traktatet ska inte heller påverka FN:s säkerhetsråds primära ansvar för att bibehålla internationell fred och säkerhet (NAT, art 7). Samtidigt kan man konstatera att medlemsstaterna förbinder sig att avstå från att använda våld eller hota om att använda våld på ett sätt som är oförenligt med FN-stadgans *syfte och principer* (NAT, art. 1, andra ledet). Denna formulering bör läsas mot den formulering som förekommer tidigare i samma artikel, nämligen att medlemsstaterna förbinder sig att lösa eventuella internationella konflikter med fredfulla medel och *i enlighet med FN-stadgan*. NATO gör alltså skillnad mellan å ena sidan våld och hot om våld såsom något som bör korrespondera med FN-stadgans syfte snarare än vad FN-stadgan bokstavligen uttrycker, medan å andra sidan medlemsstaterna bör lösa sina tvister i enlighet med FN-stadgan, något som kan tolkas som en mer bokstavstrogen läsning av FN-stadgan.

Artikel 4 fastslår en medlemsstats rätt till konsultationer och gemensamma försvarsförberedelser då någon medlemsstat känner sig hotad om sin territoriella integritet, politiska suveränitet eller sin säkerhet (NAT, art 4). Det tyder således på att NATO ser sig själv som att inneha den primära rollen för konsultationer istället för FN:s säkerhetsråd.

Av NAT framgår att NATO håller sig nära den FN-sanktionerade folkrätten, men att man ger visst utrymme för våldsanvändande i kollektivt självförsvarssyfte som går utöver den allmänna tolkningen av FN-stadgan.

5.2 The Alliance's Strategic Concept

ASC kom till mot bakgrund av de nya risker angående alliansens fred och säkerhet som ansågs ha uppkommit i och med den nya politiska situationen efter murens fall, något som medförde nya säkerhetsutmaningar (ASC, artikel 3 och 4). Utöver de freds- och säkerhetsbevarande syften som framgår av NAT formulerar NATO i ASC sina vitala syften såsom: säkerhet, konsultation, avskräckning och försvar. Uppgifter som utförs för att förbättra säkerheten och stabiliteten i den nordamerikanska och den europeiska regionen är krishantering och partnerskap (ASC, art. 10). Något som är nytt är också att humanitära syften

nämns. Till exempel i artikel 6 förklaras mänskliga rättigheter som ett av de värden som NATO strävar efter (ASC, art 6). ASC utvidgar alltså NATO:s kompetens från en självförsvarsallians till att även inkludera förebyggande åtgärder i syfte att skapa stabilitet i världen, ibland även med humanitära syften.

ASC introducerar ett nytt sätt att formulera hot mot medlemsstaternas säkerhet. De nya hoten formuleras i termer av ekonomiska, sociala och politiska svårigheter såväl som etniska och religiösa rivaliteter, dispyter om gränsdragningar, bristfälliga eller misslyckade försök till reformer, brott mot de mänskliga rättigheterna och upplösningen av stater anses kunna leda till kriser som påverkar alliansens stabilitet som kan leda till väpnade konflikter (ASC, art. 20). Artikel 48 i ASC tydliggör att det är viktigt för alliansens säkerhet att risker hålls på avstånd genom att hantera potentiella kriser i ett tidigt stadium. Alliansens styrkor kan tvingas utföra krishanteringsoperationer om kriser påverkar alliansens stabilitet och säkerhet (ASC, art. 48). Denna formulering av NATO:s kompetens och syfte går utöver den roll som militär allians i självförsvarssyfte som formuleras i NAT.

Vikten av samarbete med andra organisationer lyfts fram på flera ställen i ASC (ASC, se till exempel art. 14, 16, 17, 18, 31 och 51). Enligt artikel 32 i ASC kommer NATO att använda sig av sina partnerskap, sitt samarbete och sin dialog med andra stater och organisationer för att bidra till förebyggandet av uppkomsten av kriser, och lösningen på kriser i de fall de uppstår (ASC, artikel 32). FN:s säkerhetsråd innehar enligt artikel 15, såsom även framgår av NAT, det primära ansvaret för att internationell fred och säkerhet bibehålls (ASC, art 15).

En ny typ av militära operationer presenteras i ASC: icke-artikel 5-operationer. Dessa operationer definieras inte i ASC, och därför används NATO:s hemsida som källa här. Icke-artikel 5 operationer kan vara både militära och icke-militära, och används av NATO för att svara på hot som kan vara av både nationell och internationell karaktär. Kriserna kan vara politiska, militära eller humanitära och ha uppstått av till exempel politiska eller väpnade konflikter, tekniska olyckor eller skador eller naturkatastrofer. Icke-artikel 5-operationer är först och främst en form av krishanteringsoperationer, som nämns ett flertal gånger i ASC. Varje operation har olika mål och mandat, men alla operationer som inte går under artikel 5-operationer i enlighet med NAT artikel 5 benämns som icke-artikel 5-operationer (http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_49192.htm).

Artiklarna 47 till 53 i ASC utgör en vidareutbyggnad av artikel 5 NAT. De beskriver medlemsstaternas ansvar angående vilka uppgifter styrkorna ska kunna utföra. Den primära

funktionen med styrkorna är att skydda fred, garantera territoriell integritet och politisk suveränitet och säkerhet åt alla medlemsstater (ASC, art 47). Uppgifterna inkluderar: ett kollektivt försvar, utföra krishanteringsoperationer och kunna avskräcka och möta aggression som är riktad mot någon av de allierade staterna (ASC, art 47, 48, 49, 50, 51, 52 och 53). Styrkorna ska kunna möta många olika risker, däribland humanitära kriser, och kunna utföra icke-artikel 5-operationer (ASC, art 43 och 49).

Av ASC framgår att alla attacker mot alliansen fortfarande anses vara täckta av artikel 5 och 6 i NAT. Dock anser sig alliansen i enlighet med artikel 24 nu även behöva ta en mer global kontext i beaktning. Därför skapar artikel 24 möjlighet att i enlighet med artikel 4 NAT handla gemensamt mot olika risker. De risker som nämns är terrorism, sabotage, organiserad brottslighet, rubbningar i flödet av vitala resurser och framför allt då väpnade konflikter står som konsekvens för människoströmmar (ASC, artikel 24).

Trots att ASC introducerar en ny typ av uppdrag – icke-artikel-5-uppdrag – för NATO så faststår artikel 47 i ASC att den primära rollen för de allierade styrkorna fortfarande är den som fastslås i NAT: att skydda freden och garantera den territoriella integriteten, politiska suveräniteten och säkerheten för medlemsstaterna. Således måste styrkorna effektivt kunna avskräcka och försvara. Om en konflikt skulle förekomma måste styrkorna snabbt kunna avsluta krig genom att få en angripare att ompröva sitt beslut, upphöra med attacken och dra sig tillbaka. NATO-styrkor måste också inneha förmågan att utöva ett kollektivt försvar samtidigt som effektiva icke-artikel 5-krishanteringsoperationer utförs (ASC, art 47).

6 Analys av det empiriska materialet

6.1 North Atlantic Treaty

NAT utgör grunden för NATO:s kompetens att använda militärt våld. Det är här som man kan se att det finns en spänning mellan å ena sidan FN och den FN-sanktionerade folkrätten och å andra sidan det behov av kollektivt självförsvar som målas upp i NAT. Det verkar finnas en spänning mellan den uttalade lojaliteten gentemot FN och folkrätten och det behov som NAT identifierar av att agera militärt i avvaktan på att FN:s säkerhetsråd ska agera. Spänningen kan möjligen förklaras genom att titta på formuleringarna i NAT i jämförelse med Walzers formulering av teorin om det rättfärdiga kriget.

Artikel 5 i NAT, som är den mest väsentliga artikeln och utgör kärnan i alliansen, rättfärdigar militär våldsanvändning som självförsvar efter aggression. Artikeln skapar

möjligheter till individuellt och kollektivt självförsvar för medlemsstaterna. Vidare förklaras att de medel som tas till ska upphöra när säkerhetsrådet har vidtagit de åtgärder som är nödvändiga för att återställa och bibehålla internationell fred och säkerhet (NAT, art 5). Således ger NAT alltså NATO kompetens att använda våld som inte ännu sanktionerats av FN:s säkerhetsråd, däremot utgör artikel 5 samma grund för våldsanvändning som tolkningen av FN-stadgan gör. Detta kan ställas mot Walzers formulering av teorin om rättfärdigat krig där han ställer upp självförsvar som en legitim form av våldsanvändning, men att den legitima rätten måste vara erkänd av en erkänd auktoritet (Walzer, 1977: 90). På det sättet är NAT förenligt med både FN-stadgan och folkrätten och Walzers formulering av teorin om rättfärdigat krig. Av NAT art. 1 är det klart att NATO menar sig ha kompetens att använda våld så länge detta inte strider mot FN-stadgans *syfte*. Man skulle kunna säga att NAT ger medlemsstaterna möjlighet att agera med militärt våld även i fall då det inte stöds av FN-stadgans *bokstav* – och därmed möjligen inte definieras som fullt ut lagligt enligt folkrätten – men då det ändå är legitimt att använda våld. Här kan man alltså tolka att NATO har för avsikt att gå utanför FN:s bokstav i sina våldsanvändningar, något som även Walzer gör.

Enligt artikel 5 i NAT verkar den individuella och kollektiva möjligheten att utföra självförsvar vara begränsade och utarbetade till en likvärdig nivå (NAT, art 5). Folkrättsligt verkar dock staters kollektiva rätt till självförsvar tidsmässigt vara något mer begränsad än vad den angripne statens rätt till individuellt självförsvar är, dock ligger den kvalitativa rätten till självförsvar på samma nivå (*Kommentar till Förenta Nationernas stadga*, 1946: 50 och Bring, 2002: 174). Inom teorin om rättfärdigat krig verkar den legitima individuella och kollektiva rätten till självförsvar ligga närmare hur möjligheten till individuellt och kollektivt självförsvar formuleras i NAT än vad FN och folkrätten gör, eftersom han beskriver den kollektiva självförsvarsrätten som samma rätt som den individuella: att både slå tillbaka attacken och att straffa den makt som utfört aggressionen (Walzer, 58-59).

Walzers formulering av teorin om rättfärdigat krig syftar framförallt till att reducera uppkomsten av krig och konflikter (Walzer, 2004: 14). Då orsaken till internationell våldsanvändning bör vara att återupprätta ordning och fred bör alltså den internationella våldsanvändning som stater och organisationer för syfta till att återinföra fred (Walzer, 1977:90). NAT verkar ligga nära det syfte till våldsanvändning som formuleras inom teorin om rättfärdigat krig. Enligt artikel 1 är medlemsstater bundna till att lösa konflikter med fredfulla medel så att den internationella freden hålls vid liv (NAT, art 1). Och enligt preambeln till NAT är syftet med organisationen framförallt att medlemsstaterna önskar att

leva i fred med alla regeringar och alla folk (NAT, preamble). NATO:s lojalitet hänges också till FN och det våld som FN sanktionerar. Genom artikel 1 bekräftar medlemsstaterna att de i sina internationella relationer kommer att avhålla sig från att använda våld som inte är förenligt med FN:s syfte (NAT, art 1). Och artikel 7 förklarar att NAT inte ska påverka FN som den primära ansvaret för internationell fred och säkerhet (NAT, art 7). Trots det tyder artikel 4 i NAT på att NATO ser sig själv som den legitima auktoriteten för avgörandet av när våldsanvändning är rättfärdiga (NAT, art 4). I FN-stadgan råder ett allmänt våldsförbud med två undantag varvid FN är den enda legala auktoriteten för rättfärdigandet av våldsanvändningar (FN-stadgan, kap 7). Således kan man även här se en spänning mellan NATO:s lojalitet till FN och dess auktoritet, och deras uttryckliga behov av att skapa möjligheter att själva kunna rättfärdiga våldsanvändning. Precis som NATO och FN, uttrycker Walzer hävdar också att för att en våldsanvändning ska vara legitim krävs det att en legitim auktoritet har erkänt beslutet (Walzer, 1977: 14) vilket skulle kunna tyda på att även Walzer vill hålla sig nära FN-stadgan.

På det sättet framgår det av NAT att NATO håller sig väldigt nära FN och den strikta folkrätten, men trots det verkar se sig själv som den legitima auktoriteten för våldsanvändning.

6.2 Alliance's Strategic Concept

I ASC bestyrks det mest fundamentala syftet med NATO som en försvarsorganisation, men möjligheten att använda våld utvidgas och går längre än NAT. Det framgår att NATO inte längre är en organisation som endast syftar till att försvara det egna territoriet efter väpnad attack och ASC följer inte längre FN och folkrätten lika strikt som NAT. Här verkar ASC likna mer vid teorin om rättfärdigat krig, som inte ger en lika begränsad möjlighet till våldsanvändning som folkrätten gör. Självförsvar, preventivt självförsvar, självbestämmande och humanitär intervention som Walzer ställer upp som de legitima omständigheter till våldsanvändning går precis som ASC utanför den folkrättsliga formuleringen. Det är framförallt här man kan se att både ASC och teorin om rättfärdigat krig går utanför folkrätten och således liknar varandra.

I ASC bestyrks att FN fortfarande kommer att inneha det primära ansvaret för internationell fred och säkerhet (ASC, art 15). I artikel 1 framhåller även NATO vikten av att alla internationella tvister ska lösas med fredfulla medel (NAT, art 1). På det sättet verkar våldsanvändning inte vara ett alternativ i första hand, utan medlemsstaterna ska först och främst använda sig av andra medel för att lösa tvister. Man kan här se att NATO känner ett

tydligt behov av att hålla sig nära folkrätten och hur legal våldsanvändning formuleras i FN-stadgan. Precis som i NAT verkar dock NATO i ASC utveckla sin syn på att det är genom NATO, och inte genom FN, som konsultationer och gemensamma försvarsförberedelser ska förekomma. På det sättet framgår det i ASC att NATO anser det nödvändigt att en våldsanvändning diskuteras och att beslutet tas gemensamt, och det verkar viktigt att den rätten tillskrivs någon för att det ska kunna vara rättfärdigat för NATO att faktiskt agera (ASC, art 24). Man kan säga att NATO anser det nödvändigt att det finns en auktoritet som kan legitimera en våldsanvändning. Detta bör läsas mot Walzers formulering om en legitim auktoritet, då han anser det högst nödvändigt att en våldsanvändning har godkänts av en legitim auktoritet för att den överhuvudtaget ska kunna vara legitim. Han har dock tydligt lämnat öppet för vem eller vad denna auktoritet skulle vara (Walzer, 1977: 90).

Enligt artikel 15 i ASC är NATO:s mest fundamentala syfte fortfarande att utöva självförsvar i enlighet med NAT (ASC, art 15). Men de orsaker som möjliggör för våldsanvändning ökar i ASC då den globala kontexten tas i beaktning ännu mer. Det är inte längre endast en direkt attack mot någon av medlemsstaterna som utgör det största hotet, utan även andra risker utanför medlemsstaternas territorium tas i beaktning och möjliggör för våldsanvändning (ASC, art 24). ASC möjliggör för våldsanvändning för hot som finns på andra staters territorier och inte utgör ett direkt hot mot alliansens medlemsstaters territorium. De risker som framförallt skulle utgöra ett hot mot alliansen är: Ekonomiska, sociala och politiska svårigheter, etniska och religiösa rivaliteter, dispyter om gränsdragningar, brott mot de mänskliga rättigheterna, bristfälliga eller misslyckade försök till reform och upplösningen av stater (NAT, art 24). Dessa risker anses kunna leda till kriser som leder till väpnade konflikter, och därför måste *potentiella kriser* hanteras i ett tidigt stadium (ASC, art 48). Vidare ger artikel 24 utrymme för NATO att handla gemensamt mot risker, såsom terrorism, sabotage, organiserad brottslighet (ASC, art 24). Här kan man tydligt se hur NATO möjliggör för konsultationer som kan leda till militära insatser utan att ett godkännande från FN:s säkerhetsråd verkar vara nödvändigt. Genomgående används en argumentation om att all form av våldsanvändning rättfärdigas utifrån en form av självförsvar, då alla former av kriser i andra länder formuleras som hot mot medlemsstaterna. Man kan säga att NATO återkommande i teorin möjliggör för preventivt självförsvar. Inom folkrätten diskuteras när rätten till självförsvar verkligen träder i kraft. Måste en stat verkligen ha fallit offer för en väpnad attack eller kan självförsvar vara folkrättsligt legalt under andra omständigheter? Det finns både restriktiva och extensiva folkrättsliga tolkningar av FN-stadgans artikel 51 angående

självförsvarsrätten. De flesta folkrättare menar dock att artikel 51 ska tolkas restriktivt vilket gör att självförsvar endast är legalt då ett väpnat angrepp faktiskt har förekommit. Ändå menar vissa att de traditionella principerna om självhjälp och *self-preservation* fortfarande finns som en sorts folkrätt som stater kan ta till då säkerhetsrådet inte kan fylla sin funktion. Dock verkar detta inte vara av allmän sedvanerätt eftersom förslaget inte har något stöd bland FN:s icke-västerländska medlemmar (Bring, 2002: 158-159, 186). Således är den folkrättsliga formen av preventivt självförsvar mycket strikt begränsad och man menar att det endast är legalt då en stat inlett offensiva militära operationer på sin sida av gränsen, på en annan stats territorium eller över fritt hav då anses detta föreligga ett väpnat angrepp (Bring, 2002: 168-169). Således är den legala formen av preventivt självförsvar mycket tydlig med att det ska *föreligga* ett väpnat angrepp, vilket gör den mycket restriktiv.

Den folkrättsliga formen av preventivt självförsvar verkar endast vara legal då det i realiteten faktiskt *förekommer* en attack. Walzer verkar ha annan syn på preventivt självförsvar, då det skulle vara legitimt när våld är "*imminent but not actual*" Walzer, 1977: 74). Även fast även Walzer anser sig ha en restriktiv syn på preventivt självförsvar, verkar den öppna för en bredare tolkning än den folkrättsliga, då den snarare grundar sig i bedömningar än i vad som faktiskt förekommer. Således liknar Walzers syn på preventivt självförsvar hur den är formulerad i ASC, där den också grundar sig i att NATO själva bestämmer när ett hot verkligen är ett hot.

Trots att det främsta syftet med NATO fortfarande är att utöva självförsvar och bevara fred och säkerhet inom alliansen, verkar ändå en mer moralisk argumentation ta form i ASC. Krishanteringsoperationer som inte rättfärdigas utifrån artikel 5 i NAT verkar bland annat kunna bestå i att undsätta vid olika humanitär katastrofer och väpnade konflikter. Att NATO enligt preambeln till ASC sägs vara en organisation som grundar sig i mänskliga rättigheter tyder också på att en mer moralisk utgångspunkt har tagit form (ASC, preambeln). Detta bör ställas mot teorin om rättfärdigat krig, där Walzer genomgående för en diskussion och legitimering utifrån något han kallar den moraliska verkligheten (Walzer, 1977: 14). Min egen reflektion utifrån Walzers definition av teorin om rättfärdigat krig är också att han genom alla sina formuleringar vänder sig till det moraliska för att förklara varför en specifik våldsanvändning är legitim. Här kan man alltså se hur Walzers formuleringar kring legitim våldsanvändning återfinns i ASC, som verkar ta efter den moraliska argumentation som förs i teorin om rättfärdigat krig.

Trots att NATO säger sig ha ett ansvar att följa FN-stadgans begränsade möjliggörande till våldsanvändning, ges i ASC en förhållandevis bred utgångspunkt för när det skulle kunna vara okej att använda våld. Man skulle kunna säga att de töjer ut och utnyttjar självförsvarsbegreppet i många av sina möjliggöranden till våldsanvändning, och deras formulering tyder på att det är de själva som bestämmer när det skulle vara okej. ASC kan man alltså se hur möjligheterna till våldsanvändningen sträcker sig ännu längre utanför folkrätten än vad de gjorde i NAT.

7 Slutsatser och diskussion

I den här uppsatsen har jag försökt besvara frågeställningen hur NATO:s policy förhåller sig till *jus ad bellum* som det formuleras i teorin om rättfärdigt krig. För att besvara frågan har jag gjort en motläsning av två av de mest fundamentala av NATO:s policydokument och sedan analyserat dem utifrån Walzers formulering av teorin om rättfärdigt krig. Jag har även refererat och analyserat utifrån FN-stadgan och folkrätten, för att ge läsaren en genomgående förståelse för varför frågeställningen är relevant och var teorin om rättfärdigt krig står i relation till folkrätten. Det är dock viktigt att poängtera att jag inte har gjort en djupgående analys av den folkrättsliga tolkningen av legal våldsanvändning eller den relevanta sedvanerätten.

Hur förhåller sig då NATO:s policy till teorin om rättfärdigt krig? Walzers definition av teorin om rättfärdigt krig verkar gå längre i vad som är legitimt än vad som faktiskt är folkrättsligt legalt. Utav de fyra omständigheter som enligt honom utgör legitim våldsanvändning, självförsvar, anticipatoriskt självförsvar, självbestämmande och humanitär intervention, återfinns endast självförsvarsrätten i FN-stadgan. Dock verkar den legala självförsvarsrätten folkrättsligt vara något mer begränsad gällande den kollektiva rätten, till skillnad från hur Walzers formulering av den legitima är formulerad. Walzer för genomgående en moralisk argumentation för legitimeringen av våldsanvändning, då han utmärkande refererar till statens medborgare och inte bara staten som en del i det internationella samfundet. Trots det verkar han föra ett mer självvisk resonemang till varför aggression i grund och botten utgör ett brott. Utifrån de två policydokument jag har redovisat och analyserat verkar NATO:s policy bygga på samma argumentation, ibland är det rättfärdigt att använda militär våldsanvändning trots att den strikt sett inte är laglig. I NAT formuleras våldsanvändning som en möjlighet efter att en medlemsstat blivit utsatt för aggression, och det är framförallt självförsvarsrätten som tydliggörs här. Således verkar NAT ligga nära FN

och folkrätten. Men den kollektiva rätten till självförsvar går längre än hur den formuleras och tolkas folkrättsligt, på samma sätt som man kan se Walzer formulera sin teori om en legitim kollektiv självförsvarsrätt.

Utifrån formuleringarna i NAT är det klart att NATO har för avsikt att inte följa FN-stadgans bokstav, något som inte nödvändigtvis är ett brott mot folkrätten. Den allmänna tolkningen av FN-stadgan är dock att artikel 2 ska tolkas extensivt och att artikel 51 ska tolkas restriktivt vilket bidrar till en förhållandevis bokstavlig tolkning av FN-stadgans våldsförbud och undantag mot våldsförbudet för att vara folkrättsligt korrekt. Även här kan man alltså se en liknelse mellan hur Walzer går utanför folkrätten för att legitimera våldsanvändning, och hur det i NAT finns en extensiv tolkning av FN-stadgans artiklar 2 och 51.

Både Walzer och Aggestam verkar anse att det är viktigt att syftet med en våldsanvändning är vilja att återinföra eller bibehålla fred, även fast andra intentioner inte nödvändigtvis har något avgörande betydelse för utkomsten av våldsanvändningen. Samma intention kan man återfinna i NAT, där både preamble och artikel 1 tas vikten av freden upp, vilket även är ännu ett tecken på att NAT håller sig nära hur folkrätten formuleras och tolkas i FN-stadgan.

I ASC går NATO ännu längre utanför FN och folkrätten för att möjliggöra för våldsanvändning, då den globala kontexten tas ännu mer i beaktning. Olika former av risker utanför NATO:s medlemsstaters territorium verkar anses utgöra hot för medlemsstaterna och därmed möjliggörs för våldsanvändning. Således går ASC längre utanför artikel 2 och 51 i FN-stadgan, folkrätten och vad som utgör legal våldsanvändning. Riskerna som finns är ej förenliga med hur rätten till självförsvar folkrättsligt formuleras, då man kan säga att begreppet självförsvar nästan urholkas i ASC trots att den folkrättsligt riktiga tolkningen generellt sett anses vara mycket restriktiv. Man kan vidare se hur NATO genomgående för en policy som verkar syfta till självförsvar som motivering för all form våldsanvändning, oavsett hur omständigheterna för den specifika våldsanvändningen ser ut. Man skulle kunna se detta som ett sätt för NATO att hålla sig till vad som faktiskt utgör legal våldsanvändning i enlighet med FN-stadgan, då dom så att säga förlänger den enda direkta formen av legal våldsanvändning. Även fast NATO tydligt går utanför hur begreppet självförsvar folkrättsligt sett faktiskt tolkas, så ser man ändå en vilja att hålla sig nära FN och folkrätten.

Trots att NATO i ASC ofta refererar till självförsvar för att möjliggöra för våldsanvändning förs även en mer moralisk argumentation än vad man tidigare kunnat se i NAT. Detta tyder på att NATO trots allt har ett behov av att hålla sig till någon moralisk/etisk linje i sina policydokument när de inte strikt följer FN-stadgan. Detta så att det inte framstår

som om de använder våld som går i strid med FN-stadgan när de känner för det eller för att främja sina egna politiska och ekonomiska intressen. En av tankarna bakom våldsregleringen i FN-stadgan är att stater inte ska kunna använda våld närhelst de själva vill. För att NATO inte ska statuera ett exempel på använda våld när de vill är det möjligt att tänka sig att NATO har inspirerats av teorin om rättfärdigat krig i sin etiska linje kring våldsanvändning.

Men trots det framhävs genomgående att det främsta syftet med alla militära våldsanvändningar och alla övriga operationer är att försäkra alliansens medlemsstaters säkerhet, politiska suveränitet och territoriella integritet. På det sättet kan man säga att NATO utför alla operationer för att främja sina egna intressen, och har därmed inte den rätta intentionen som både Walzer och Aggestam framhäver. Walzer verkar dock anse att så länge en makt inte går över den moraliska gräns som han beskriver i sin formulering av *jus ad bellum*, dvs. självförsvar, anticipatoriskt självförsvar, humanitär intervention och nationellt självbestämmande, har det ingen större betydelse för utkomsten av våldsanvändningen. NATO är en organisation uppbyggd av stater och kommer alltså enligt Walzer alltid att ha blandade motiv, där de egna intressena främjas, men de moraliska gränserna inte nödvändigtvis korsas.

Eftersom NATO består av stater, som alla har ratificerat FN-stadgan, verkar det alldeles nödvändigt för dem att även följa FN-stadgan, eller i alla fall få det att framstå som att dom följer den. Men i ASC är det tydligt att NATO i vissa avseenden har för avsikt att inte följa den folkrättsliga regleringen av våld, vilket tyder på att organisationen uppkommit för att staterna inte känner tillräckligt förtroende och tillit till FN som institution och auktoritet. I både NAT och ASC är det tydligt att NATO verkar anse att de själva till viss del innehar auktoriteten att bestämma när våldsanvändning är rättfärdigat. Detta bör ställas mot Walzers formulering av teorin om rättfärdigat krig där han avsiktligt har lämnat öppet för vem den legitima auktoriteten i sammanhanget är, där det kan framstå som även han anser att det faktiskt behövs någon som förmår och kan agera utanför folkrätten. Varför Walzer lämnar öppet för den legitima auktoriteten kan vara ett tecken på att inte bara stater, utan även akademiker, anser att det behövs en annan auktoritet än FN för legitimeringen av militära våldsanvändningar i det internationella samhället.

Trots att NATO i ASC går tydligt utanför FN-stadgan, verkar dom ändå vilja behålla en policy som inte går emot FN eftersom det tydligt beskrivs i båda dokumenten. När dom trots allt går utanför FN-stadgans legala våldsanvändningar kan man se tydligt likheter med hur Walzer formulerar legitim våldsanvändning inom teorin om rättfärdigat krig. På det sättet kan

man se hur NATO:s policy dras mellan de likheter man kan se med Walzers formulering av teorin om rättfärdigat krig och FN-stadgan och folkrätten, och inte tydligt förhåller sig positivt eller negativt till någon av dem.

Källor och litteratur

Källor

FN-Stadgan, 1945, hämtad från: <http://www.un.org/en/documents/charter/chapter7.shtml>, senast använd: 2010-05-27

The North Atlantic Treaty, 1949, hämtad från: http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_17120.htm?, senast använd: 2010-05-27

The Alliance's Strategic Concept, 1999, hämtad från: http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_27433.htm?mode=pressrelease, senast använd 2010-05-27

www.nato.inc

Litteratur

Aggestam, Karin, *(O)Rättfärdiga Krig*, Lund, Studentlitteratur AB, 2004

Bergström, Göran och Boréus, Kristina, *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig textanalys*, Lund, Studentlitteratur AB, 2000

Bring, Ove, *FN-stadgan och världspolitiken, Om folkrättens roll i en förändelig värld 4:e e.d.*, Vällingby, Norstedts Juridik AB, 2002

